

CONCIO XII.

SUPER PSALMUM XC.

DE POSTERIORE PARTE VERSUS DECIMI QUINTI, ET DECIMO SEXTO

Cum ipso sum in tribulatione, eripiam eum et glorificabo eum. Longitudine dierum replebo eum et ostendam illi salutare meum.

SYNOPSIS

Ut Ecclesia Catholica tres præcipue dies Christi celebrat, nempe mortis, sepulturæ et resurrectionis: ita cuique fideli tres sunt dies constituti, unus a natiuitate usque ad obitum, afflictionis; alter inde usque ad iudicium extremum, quietis; tertius æternæ felicitatis et gloriæ, in quibus Deus promittit se patientiam daturum, liberaturum et glorificaturum, quæ in Joseph et Job completum clare potuit. Quartum deinde producit beneficium, quod Deus iustis promittit, videlicet consolatio in tribulatione; ubi declaratur, tribulationes hujus vitæ esse momentaneas, et probos in afflictione habere cum spinis rosas, impios vero spinas sine rosis, quia etiam quibus ipsi delectantur spinæ sint, uti sunt diuitiæ et voluptates. Quomodo in afflictione singulariter Deus adsit iustis, variis exemplis sanctorum probatur, nempe per interiorum quamdam dulcedinem, atque inde colligitur, quam suave sit jugum Domini, et qua ratione voluptatum terrenarum dulcedo cælestem suauitatem excludat.

Pars altera beneficia reliqua a Deo promissa iustis, exequitur, quorum quintum est, ereptio e tribulatione, quod non modo in vita futura homini iusto contingit, sed et aliquando in præsentem, ut in Davide et D. Martino videre est; non tamen id semper, sed suo tempore et quando expedit. Ostenditur præterea

per varia exempla hoc idem beneficium ad iustos, non ad improbos, pertinere. Sextum beneficium est glorificatio, ubi gloriæ descriptione, et duplici acceptione explicata, sanctis hominibus utramque contingere demonstratur: ac in primis famam et nominis celebritatem, quæ quanta sit illis collata, multis amplificatur: deinde bona omnia, quæ tamen vere consistunt in æternitate et felicitate, atque hæc sunt duo postrema beneficia; quo loco per felicitatis genuinam descriptionem eo serio invitatur. Epilogus denique causam reddit, cur Ecclesia Catholica hunc Psalmum nonagesimum quotidie recitari vesperi præceperit, ut scilicet recensendo pristina beneficia nova accipiamus; ut inde tentator confundatur, ut denique nos ipsos animemus et armemus.

Etsi liberator noster, auditores, annos multos in terris cum hominibus egit, tres tamen in iis sunt dies, quos præ cæteris Ecclesia Catholica mater nostra celebritate præcipua venerat et colit: dies mortis, dies sepulturæ, dies resurrectionis. Quorum primus dies fuit laborum, secundus dies quietis, tertius dies gloriæ. Quod in capite Christo præcessit, idem in corpore, quod est Ecclesia, et singulis ejus membris reperitur: totum enim fidelium Christianorum tempus, quasi tribus magnis diebus continetur. Quorum primus, qui dies est crucis et afflictionis, ab ortu usque ad obitum in hoc mundo

peragitur. Secundus, qui est otii et quietis, ab exitu animæ de corpore usque ad ultimi iudicii tempus extenditur. Tertius, qui est perfectæ et consummatæ gloriæ, initium quidem habebit in ipsa communi ac generali mortuorum excitatione, sed nullo unquam fine, nullisque terminis claudetur. De hoc triduo versiculus nostri Psalmi, quem hodierna oratione exposituri sumus, agit. Cum ipso, inquit, sum in tribulatione: eripiam eum et glorificabo eum. Idem est enim, ac si apertius dixisset, cum ipso sum die veneris, eripiam eum die sabbati, glorificabo eum die Dominica, et inde quanta sit munificentiæ et liberalitatis Dei, liquido cognoscimus, quia facere novit supra id, quod petimus aut intelligimus.

Dixerat paulo ante: *Clamavit ad me, et ego exaudiam eam.* Certe qui clamat, in aliqua miseria et calamitate versatur, et si quidem vir sanctus et perfectus est, nihil aliud suis clamoribus petit, quam patientiæ donum, ac ut Deus secum in tribulatione sit: si vero homo est imperfectior, non tam patientiæ donum, quam celerem liberationem a Deo precatur. Deus autem, ut petitiones nostras beneficiis suis longe superet, et se nobiscum in tribulatione futurum promittit, quod perfecti postulant; et nos de tribulatione suo tempore erepturum, quod imperfecti flagitant: et præterea ad vinculum lætitiæ ingentem gloriam additurum, ut sicut aurum de fornace pulchrius et lucidius exit: sic et nos de camino afflictionis splendidiore et formosiores egrediamur.

Porro hujus verissimæ lætissimæque promissionis quasi specimen quoddam et exemplum Deus in sancto patriarcha Joseph nobis omnibus dedit. Fuit enim Deus cum eo in tribulatione, quando eum venditum et in carcere constitutum cunctis gratiosum et et amabilem fecit. Eripuit vero tempore opportuno de misera illa et injusta captivitate, atque ad extremum ita glorificavit, ut eum Ægypti servatorem et dominatorem faceret. Non dissimile specimen hujus promissionis in sancto Job cernere licet. Fuit enim Deus cum eo in tribulatione, cum una die fortunas et liberos et proprii corporis sanitatem amisit, et tamen Deo in corde ejus patientiæ virtutem corroborante, æquissimo animo et summa atque incredibili quadam constantia omnia pertulit: eripuit deinde eum Deus ac liberavit de cunctis afflictionibus atque angustiis suis; nec diu post ita glorifi-

cavit, ut ei omnia, quæ perdidit, duplicata reddiderit, præter filios et filias, quas non quidem plures, sed certe meliores et pulchriores a Deo recepit. Nam, ut Scriptura divina testatur: *Non sunt inventæ mulieres speciosæ, sicut filia Job in universa terra.* Cur autem Job omnia duplicata præter liberos acceperit, ea causa est, quoniam gloria ista Sancti Job gloriam resurrectionis communis omnium sanctorum significat, quæ quidem omnia bona, quæ hic propter Deum amittimus, cum fenore maximo nobis restituet, sed homines tamen nec plures, nec pauciores, quam mortui fuerint in illa die resurgent. Veniamus, nunc, si placet, ad ipsa verba Psalmographi, et singula seorsim ac per se consideremus.

Cum ipso, inquit, sum in tribulatione. Quæ causa est, auditores, cur in hac sola promissione Deus verbo utatur temporis præsentis, in aliis vero omnibus temporis futuri? Cur dicit: *Cum ipso sum in tribulatione*, et non potius ero, cum dicat: *Liberabo eum, protegam eum, exaudiam eum, eripiam eum, glorificabo eum?* Magnum sane solatium omnibus miseris calamitosisque hominibus hujus questionis explicatio posset afferre, si diligenter, si sæpe, si serio perpenderet. Quid enim illud *Sum*, quid illa vocula significat, nisi miserias hujus vitæ, cum ipsa vita finiri et sepeliri, et nullum omnino locum in futura vitam beatorum habere? Mox enim ut anima aliqua sancta e corpore migrat, abstergit *Deus omnem lacrymam ab oculis ejus, et ei neque luctus, neque clamor, neque dolor erit ultra.* Nec solum ad vitam futuram afflictiones præsentis non transeunt, sed in hac ipsa vita vere individuæ, et momentaneæ sunt, sicut ipsum tempus præsens, quod per illud *Sum*, nobis significatur, nihil est nisi momentum unum tam breve, tam simplex, tam insecabile, ut non tandem saltem duret, donec ejus vocabulum totum pronuntietur. Atque hoc est, quod Apostolus ait: *Id, inquit, quod in præsentem est, momentaneum, et leve tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate æternæ gloriæ pondus operatur in nobis.* Itaque nunquam simul dolores patimur unius anni vel mensis, vel diei, vel horæ, sicut nunquam totus simul unus annus vel mensis vel dies vel hora existit. Et quemadmodum in tempore nihil unquam est præsens, nisi punctum unum: sic et labor, quem toleramus, nunquam est, nec esse potest, nisi momentaneus. Quare

calicem laborum paulatim ac sensim ebibimus, guttaeque dolorum minutissime in os hominum a Deo liquantur: in futura autem vita flumen gloriae non guttatim, non sensim in os beatorum infundet Deus, sed ipsi torrenti ac flumini voluptatis os admovebunt, et magnis haustibus tantam capient, quantum poterunt. *Inebriabuntur ab ubertate domus tuae, et torrente voluptatis tuae potabis eos*, inquit Sanctus David. Et rursum alio loco: *Fluminis impetus laetificat civitatem Dei*. Nec ideo flumen dicitur gloria illa, quod fluat et transeat, sed quod semper affluat, et ubertate indeficiente sanctorum animos laetitia incredibili et inexplicabili perfundat.

Sequitur *In tribulatione: Cum ipso*, inquit, *sum in tribulatione*. A tribulis tribulationem derivari nemo est, qui nesciat. Scribit vero Magnus Basilius olim terram sine spinis rosas protulisse, sed posteaquam propter Adae peccatum Deus dixit: *Maledicta terra in opere tuo, spinas et tribulos germinabit tibi*, mox cepisse spinas sine rosis producere, sed non rosas sine spinis. Id quod nihil aliud significare mihi videtur, quam post Adae peccatum nusquam voluptatem sine dolore, neque sine tribulatione delectationem reperiri. Sed hoc interest tamen inter homines justos et injustos, quod homines justi habeant cum tribulis rosas: injusti tribulos sine rosis. Illi cum tribulis habent rosas, quoniam sicut, in ipsis abundat propter Christum tribulatio, *Sic et abundat per Christum consolatio eorum*, quibus Dominus ait: *Cum ipso sum in tribulatione*. Impii vero solos tribulos habent, propterea quod in afflictionibus et miseris suis ad verum Paracletum confugere non dicerunt, neque *Manna illud absconditum* gustant, *quod nemo scit, nisi qui accipit*: inde supra quodam contrastantur, plorant, desperant, ponunt *In calos os suum*, Dei providentiam et justitiam execrantur, et suis illis blasphemis et maledictis iram Dei magis accendunt, sibi que ipsis duris flagellum iterum acquirunt. Quod si nescio, quas delectationes habere videntur homines mali, non sunt tamen illae delectationes rosae verae, sed apparentes, et spinae potius dici deberent quam rosae, cum re vera conscientiam pun-gant, et penitentiam post se relinquunt. Nonne divitias mundus ut rosas amplectitur, et tamen Dominus apud Matthaeum divitias spinas esse confirmat; et quia non ignorabat aliam esse vulgi opinionem, ideo apud Marcum studium eas aquirendi deceptionem

divitiarum nominavit. Ut enim ii decipiuntur, qui manum extendunt, ut capiant rosas, et interim misere punguntur a spinis: sic et ii decipiuntur, qui sectantur divitias, et nihil inveniunt, nisi molestias. Qui scabie laborant, si perfricent manus, aliquam quidem inter fricandum voluptatem capiunt, sed prolious tam acer dolor atque ardor voluptati succedit, ut valde eos manus fricuisse poeniteat. Pari ratione, auditores, qui scabiem libidinum flagitiis et sceleribus curare volunt, et se propterea saeculi voluptatibus, conviviis, potationibus, fornicationibus dedunt, mox intelligunt, scelere peracto, se non rosas, sed tribulos apprehendisse: nam et conscientia punitionem et vulnus se accepisse testatur, et ardor libidinis tantquam addito fomento magis crevit. Vera igitur consolatio a vero Paraclete petatur qui vere homini justo dicit: *Cum ipso sum in tribulatione*.

Ac nonne semper Deus nobiscum est? Nonne *In ipso vivimus, movemur et sumus*? Nonne etiam *Qui manet in charitate, in Deo manet, et Deus in eo*? Cur igitur quasi novum aliquod modo promittit ac dicit: *Cum ipso sum in tribulatione*? Vellem sane multi hodie hic adessent eorum, qui in ærumnis et calamitatibus versantur, et fidei corde bonum istum nuntium acciperent, quem Deus ad eos dirigit, cum ait: *Cum ipso sum in tribulatione*: nec enim dubito, quin iuxta sententiam Sapientis mallet esse in domo luctus, quam in domo convivii et quod lacrymas suas cum omnibus regum deliciis non commutarent. Deus noster, auditores, propterea quod immensus et infinitus est, et nihil omnino rerum creaturarum sine ipso aut esse aut operari potest, omnia continet, omnia replet, omnia movet, in omnibus operatur, ubique et semper est praesens, et totus. *Numquid non calum et terram ego impleo*? inquit Dominus. *Ceterum praeter communem istam rationem, qua Deus ubique, etiam in brutis, et plantis, etiam in rebus inanibus, etiam in Demonibus est: sublimiori quodam et feliciori modo, puta per fidem, et spem et charitatem in solis piis et justis hominibus, ut in propriis templis et domiciliis habitat: Nescitis quia templum Dei estis vos*, ait Apostolus Paulus, *ac spiritus Dei habitat in vobis*? Sed afflictis et calamitosus justis adhuc certo quodam et singulari modo Deus adest, quo aliis justis, qui non pariter affliguntur, non adest: *Cum ipso*, inquit, *sum in tribulatione*. In corpore

humano, si membrum aliquod laeditur, statim sanguis caeterique humores eo confluent, et ipse homo ita circa membrum laesum oculis, manibus, lingua, cogitatione totus occupatur, ut reliquorum membrorum non videatur esse memor: ad eundem modum Deus, ut commune caput omnium justorum, mox ut aliquem afflictum esse videt, ad eum ut ad membrum sui corporis laesum advolat, et uberem copiam caelestium donorum et gratiarum in eum confluit: *Cum ipse*, inquit, *sum in tribulatione*. In domibus bene constitutis, si unus ex filiis ægrotet, nonne mater ita illius unius curam gerit, illum unum fovet, illi uni blanditur, ut saepe caetera proles ei morbum illum et aegritudinem invideant? Si igitur hoc natura facit, non faciet auctor naturae? Si terrena mater hac providentia erga suos proles utitur, caelestis pater non utetur, qui filios suos tenerrimo, maximo, incredibili atque infinito quodam amore prosequitur? Utique sane, et non prius videt unum ex justis hominibus afflictum, quin statim ad eum ut ad filium laborantem, cum ingenti affectu et significatione dilectionis accurrit: *Cum ipso sum*, inquit, *in tribulatione*. Hoc est discrimen inter Deum et mundum: mundus currit post eos, qui florent, qui letantur, qui ridet, deserit vero eos, qui in cegestate, et pressura sunt: Deus autem, quem Patrem orphanorum et iudicem viduarum merito nominamus, illos visitat, cum illis versatur, illos consolatur qui moerent: *Cum ipso*, inquit, *sum in tribulatione*.

At quis tandem est iste modus singularis, quo Deus in animis miserorum habitat? Est, auditores, per infimam quamdam et inexplicabilem dulcedinem, quam Deus in corde hominis patientis latenter infundit, quae animum ita recreat, et roborat, ut non modo presentem calamitatem alacriter ferat, sed etiam plures et majores pati cupiat: et cum Apostolus dicat: *Repletus sum consolatione, superabundo gaudio et omnia possum in eo, qui me confortat*. Id quod Servator noster evidenter expressit, cum legem suam, propter quam saepenumero premimur et affligimur, non lapide, non ferro, non plumbo, non cuilibet ligno, sed iugo comparavit: nam illa omnia ab uno portari possunt, iugum nisi a duobus trahi non potest. Itaque nemo inquam collum suum Christi iugo submisit ad libenter pro ipso patiendum, quin ipse ad fuerit statim ex altera parte ad compatiendum. Quia vero Dominus proceras valde,

imo et gigas est, majorem partem oneris accipit sibi, et jugum ita attollit, ut vix a cervicibus nostris sentiat. Numquam legis verba illa Beati Cypriani? « Si vos acies, inquit, vocaverit, si certaminis vestri dies venerit, militate fortiter, dimicite constanter? scientes vos sub oculis praesentis Domini dimicare, qui non hic est, ut servos suos tantum aspiciat, sed et ipse luctatur in nobis, ipse congregatur, ipse in certamine agonis nostri, et coronat pariter, et coronatur. » Et cur, obsecro, Apostoli et Martyres tanta alacritate ad martyria tamquam ad epulas currebant, et in suppliciis et cruciatibus tripudiabant, Christus autem Dominus et imperator noster in ipsa certaminis ingressione trepidavit? Nonne propterea quod Christus cum iugum traheret, solus erat, nec eum Apostoli vel Martyres adjuvabant, nec ipse seipsum, ut poterat, consolabatur: sancti vero caeteri nunquam soli; nunquam sine Christo, nunquam sine multis et magnis interius consolationibus jugum traxerunt: siquidem ipse, qui mare dulcedinis et suavitatis est, non falso ait: *Cum ipso sum in tribulatione*. Sed frequenter id nobis contingit, quod iumento illo, quo Christus in Jerusalem in die psalmarum vehebatur: quoniam enim iumentum illud non intelligebat, quis ille esset, qui sibi insidebat, et latera tunde-bat, maluisset profecto vacuum, quam oneratum incedere: at si sarcinae suae praestantiam cognovisset, o quam libenter etiam decuplo graviorem tulisset, et quam magnifice gloriaturum de illo suo tam excellenti onere, et honore fuisset! Ad eundem modum non cogitamus nos, quis ille sit, qui ad nos cum flagello et afflictionibus venit, atque idcirco dolemus, et querimus; sed si dulcedinem, et suavitatem intelligeremus ejus, qui dixit: *Cum ipso sum in tribulatione*, malletum certe cum ipso inter spinas, et tribulos nudo corpore iugum trahere, quam sine ipso in convivii principum sedere.

Intellexit hoc Apostolus Paulus, qui propterea gloriari se et gaudere dicebat, in tribulationibus suis, Intellexit Apostolus Andreas, qui ubi crucem suam conspexit, praestitia gestiens, et seipsum vix capiens, non secus exultavit, quam si thesaurum maximum reperisset. Intellexit Beatissimus Ignatius, qui damnatus ad bestias, non se cum dolore et cruciatu a bestiis discernendum et devorandum, sed contra potius cum delectatione et voluptate se bestiis fructurum affirmabat:

« Utinam, inquit, fruar bestijs quæ mihi paratæ sunt. » Intellexit Magnus ille Tiburtius, qui cum super ardentem prunas ambulare cogeretur, supra mollissimas et blandissimas rosas incedere sibi videatur. Intellexit ille felicissimus Theodorus, qui temporibus Apostatæ Juliani, cum ab hora prima usque ad decimam crudelissime tortus, esset, tunc primum dolere atque angere cepit, cum de euleo deponeretur, affirmans sibi juvenem pulcherrimum astitisse, qui se tam dulciter consolabatur, et linteo candidissimo sudorem suum abstergebat, ut sibi non tam in euleo, sed in paradiso deliciarum fuisse videretur. Intellexerunt denique hoc idem permitti sanctorum, qui cum pacis tempore in Ecclesia florent, et non tam persecutores, vel tortores, quam sectatores haberent, ipsi in seipsos quodammodo sævientes se vigiliis, jejuniis, ciliciis, flagris, aliisque multis magnisque laboribus sæpe supra modum et supra vires affligebant, ut eo modo carnali consolatione penitus destituti, et in afflictionis domicilio sponte sua degentes, illum ad se allicerent atque invitarent, qui ait: *Cum ipso sum in tribulatione.*

Quæ cum ita sint, si nos quoque, auditores, celestem ac divinam suavitatem gustare desideramus, terrenis et sordidis voluptatibus nuntium remittamus oportet: non consolatur crucifixus, nisi servos et amatores crucis, neque ii servi, et amatores, sed hostes et inimici sunt *Crucis Christi, quorum Deus venter est, et gloria in confusione ipsorum, qui terrena sapiunt, qui voluntantur in flagitiis, iisque in rebus delectantur et gloriantur, quorum eos vehementer paderet, si crucem Domini vere diligerent.* Non possumus simul deliciis sæculi frui, non prius manna de caelo pluet, quam tota *Egypti* farina deficiat. « Errat omnino, inquit beatus Bernardus, si quis celestem illum dulcedinem huic cineri, divinum illud balsamum huic veneno; charismata illa spiritus misceri posse hujusmodi illecebris arbitretur. » Non putet is, qui huic sterquilino semper inhæret, qui carnem fovet, in carne seminat, carnem sapit, illam nihilominus consolationem supernæ visitationis posse percipere. Neque id solum propterea, quod *Nulla sit conventio lucis ad tenebras*, sed etiam quod anima dum carnalibus deliciis affluit, in his quiescit, nec meliora desiderat. At cum terrena consolatio deficit, et cibi, ac potus,

ludorum ac nugarum voluptas subtrahitur, cogitur anima, quæ sine delectatione vivere non potest, alibi ea quaerere, atque ita serio ex animo, toto corde se convertit ad Deum, illum quaerit, illum sinit, illi suspirat, illi sinitum suum expandit, et cum Propheta dicit *Renunt consolari anima mea.* Tum vero Deus, qui suæ promissionis oblivisci, et *Seipsum negare non potest*, prævenit animam desolatam et afflictam *In benedictionibus dulcedinis* et eam tali gaudio replet, quale nunquam experta fuerat et quod mundi deliciis, etiamsi omnes uni concederentur, nihil dubitat anteponeere, ac demum eam re ipsa gustare facit, quid sit quod legit: *Cum ipso sum in tribulatione.* Et hic pauxillum quiescamus.

PARS SECUNDA.

Etsi divina promissio, quam explicat nobis Propheta, cum ait *Eripiam eum*, quæque nunc suo ordine sequitur exponenda, ad sabbatum futuræ quietis præcipue pertineat, de quo Joannes in Apocalypsi: *Beati, inquit, mortui qui in Domino moriuntur: amodo enim jam dicit spiritus, ut requiescant a laboribus suis; opera enim illorum sequuntur illos:* tamen etiam tempore hujus mortalitatis non raro completur, ac tum potissimum, cum humana consilia et auxilia magis deficient. Sanctissimus quoque David cum aliquando ab exercitu Saulis regis in modum coronæ cinctus, nullum omnino effugium inveniret, et de præsidii humanis penitus desperaret tunc maxime præsens Dei auxilium sibi, adesse sensit: nuncius enim Deo providente ad Saulem venit, qui diceret: *Festina, et veni, quoniam infuderunt se Philisthim super terram:* ita Saul re infecta recessit, et David experientia didicit, quid sit, *Eripiam eum.* Ita quoque B. Martinus, ut in ejus vita Sulpitius tradit, cum in Alpibus a latronibus comprehensus, et vinculis constrictus ad loca remotiora tamquam mox necandus abduceretur, interrogatus an timeret, respondit, nunquam se magis fuisse securum, ut qui non dubitaret, ubi desunt humana præsidia, ibi Dei misericordiam minime defuturam: neque spes illa et fiducia eum fellit; nam etiam ipse Deo se protegente, nihil detrimenti passus est, et latrones illos, qui se ceperant, rebus verbi Dei vicissim comprehensis, et de latronibus monachos ac de mancipiis diaboli Dei servos effecit.

Dicit aliquis, non omnibus ita hæc contingunt, sed pro uno, qui legitur de calamitate sua ereptus, infiniti numerari possunt, qui non liberantur. Quam multos sæpe videmus homines pauperrimos, multis prolihus oneratos, qui nihil in hoc mundo habent, præter id, quod manuum labore sibi comparare possunt? et tamen eos Deus non modo ab ea difficultate non liberat, verum etiam in morbum incidere, et fame ac siti enecari sinit. Quot etiam reperiuntur homines honorati et probi, qui cum filias habeant, atque honesto matrimonio collocare cupiunt, tamen sinistram quamdam de ipsarum pudicitia opinionem vel suspicionem nescio quomodo in civitate exortant, de animis hominum evellere non queunt, ex quo et nuptiæ filiarum impediuntur, et ipsi mœrore ac tædio contabescunt, nec eos Deus ab ea calamitate liberat? Denique nonne plurimi quotidie vel a Turcis vel ab hæreticis per insidias capiuntur, a quibus miris modis immanissime cruciantur, nec eos Deus ab ea servitute et captivitate liberat? quo pacto igitur verum erit, quod Psalmus ait: *Eripiam eum.* Sed facilis est et aperta responsio.

Primum enim cum Deus ait: *Eripiam eum*, non continuo, neque repente se hominem de miseria erepturum promittit, sed tempore suo: quando videlicet opportunum et commodum, et animæ salutem expedire judicabit, alioquin frustra paulo ante dictum esset: *Cum ipso sum in tribulatione.* Deinde non ad omnes divine istæ promissiones pertinent, sed ad eos dumtaxat, qui habitant *In adjutorio Altissimi*, qui totam spem suam ponunt in Deo, et spem sæpe diximus, non mortuam et inanem, sed vivam et efficacem, quæ fidei et charitatis, et conscientie bonæ radicibus nitatur. Itaque si hominem afflictum videas gaudere in adversis, Deo gratias agere, in precis et bona opera incumbere, de suo Deo bene sperare, nihil dubites, cum illo esse Dominum, ut eum interim consoletur et reficiat, ac tempore suo cum anima illius magis expediet, sine ulla dubitatione cum ingenti gloria liberandum. Si vero nihil horum in homine misero reperias, sed omnia contraria, impatientiam, querimonias, flagitia, desperationem, quid mirum si qui ejusmodi est, non liberatur? Si homo ille pauper multisque prolihus oneratus magis in suis fraudibus, quam in Deo confidit, si sacra et conciones etiam festis diebus omittit, ut in sua officina lucris causa operetur: si quic-

quid tota hebdomada lucratur, id festis diebus in tabernis potando aut ludendo consumit, quid mirum, si proficiat semper in pejus, donec in ægritudine incidat, et omni ope destitutus misere tandem intereat? Pari ratione, si is qui filias habet, non erudit eas in timore Domini, nec diligenter, ut par est, in earum custodia vigilat, sed cum adolescentibus colloqui et fabulari, tripudiare etiam, et ludere permittit, quid mirum, si postea a malis rumoribus defendere eas non valeat? Quid, tu ipse admoveas ignem ad paleas, et miraris, si teter fumus inde nascatur? Tu ipse moves sentinam, et dicis unde nobis iste malus odor? Postremo si is, qui a Turcis vel Hæreticis captus est, se Christianum et Catholicum esse obliviscatur, si malis suis moribus occasionem præbet infidelibus a fide longius recedendi, si non minus prælati et principibus detrahit quam Hæretici faciant, si denique non alio signo catholicum se prodit, quam juramentis et blasphemis, quia nimirum aliis verbis jurat, quam Ethnici et Hæretici soleant, quid mirum si relinquatur a Deo, qui jam antea reliquit Deum? At si homines afflictis spem suam totam in Domino collocarent, si ab eo præsidium et consolationem expectarent, si ei placere atque obsequi toto animo studerent, experirentur profecto verum esse, quod is, qui non mentitur, ait: *Eripiam eum.* Nam quis unquam in majore difficultate fuit quam Daniel, qui in lacum leonum projectus, ad leonum famem suo corpore proleptus, aut ipse fame interiturus erat? et tamen quoniam in Deo spem suam posuit, de utroque periculo gloriose ereptus et liberatus fuit. Quæ mulier unquam graviore nota infamie laboravit quam Susanna, quæ a senioribus populi accusata et damnata jamjam ut adultera lapidanda erat? et tamen quia *Erat cor ejus fiduciam habens in Deo*, et quoniam Dei gloriam puditiæque virtutem rebus omnibus anteposuit, cum ingenti gloria conservata fuit. Quis in majoribus angustiis fuit quam Jonas, qui in medio mari ab immani quadam bellua non devorandus, sed jam devoratus erat, et tamen Deus etiam inde eum mirabiliter liberavit. Quæ captivitas horribilior illa trium puerorum, qui manibus et pedibus colligatis in ardentem fornacem tamquam in custodiam detrusi, nullam humanam opem expectare poterant? et tamen adfuit illis Deus, in quo solo sperabant, et ignem in rorem atque ardorem in refrigerium commutavit.

Vere igitur, vere Dominus ait : *Eripiam eum.*

Nec minus vere quod sequitur, *Glorificabo eum.* Est autem « gloria » ut sanctus Augustinus post M. Tullium definiuit, « Frequens de aliquo fama cum laude » : is enim gloriam apud homines adipisci dicitur, cujus nomen fama deferente multis innotescit, de quo passim et cum laude homines loquuntur. Quocirca Dominus, quoniam doctrina, virtute miraculis Deum Patrem suum a multis cognosci et laudari fecerat, optimo jure dicebat : *Ego te glorificavi super terram.* Et sponsa in cantico amoris. *Oleum*, inquit, *effusum nomen tuum* : nam ut balsamum effusum totam domum odore suavissimo complet : sic et nomen Christi ac fama mundum totum Apostolis prædicantibus ita replevit, ut omnium gentium linguis et litteris jam celebretur. Quia vero frequens ista fama, quam gloriam appellamus, semper fundamentum aliquo nititur, vel magnarum opum, vel amplissimi honoris vel antiquæ nobilitatis, vel excellentis ingenii, vel eximie veræque virtutis, inde factum est, ut etiam ista bona propter que homines innotescunt, et clari celebresque redduntur, gloria non immerito nomenetur. Quo genere locutionis illud est in Exodo : *Ecce gloria Domini apparuit in nube.* Et infra : *Habitavit gloria Domini super Sinai, tegens eum nube.* Sive igitur gloriæ nomen pro celebri fama, sive pro ejus fundamento capiatur, ii tandem soli veram et solidam gloriam consequentur, qui crucis ignominiam libenter portaverint, quibus ipse Rex gloriæ dicit : *Eripiam eum et glorificabo eum.* Et si quidem frequentem illam famam cum laude respicias, quid illustris et majus gloria sanctorum? Quis nunc de Prophetis, Apostolis, Martyribus confessoribus non loquitur? Quis eos non prædicat? non colit? non veneratur? Nonne pluris reliquæ eorum, et panni, ac semicinctia fiunt, quam regum byssus ac purpura? Quid? quod etiam, ut Sanctus ait Leo, in honore transierunt triumphii instrumenta supplicii? Nonne catenæ ac vincula sancti Petri ut alia præmittam, auro tecta, gemmis ornata, in sacris locis summo studio conservantur? et quod majus et gloriosius est, toto orbe Christiano diem solemnem ac celebrandum habent? Neque solum post obitum sed etiam dum hic viveret, ita Deus Petrum Apostolum honoravit, ut ad solam ejus umbram curarentur ægroti : ita Paulum et Bar-

nabam, ut a Lycaonibus dñi quidam existimari potuerunt : ita magnam Antonium, ut summi orbis imperatores amicitiam ejus per litteras ambirent : ita sanctum Hilarionem ut Hieronymo teste, magnam vitam suæ parlem gloriam fugiendo consumperit : ita denique sanctos omnes, ut eorum pedibus cælum et terra, animantia omnia et elementa subjecerit.

Quæ cum ita sint, quis hominum stultitiam et cœcitatem satis admirari poterit? Quid enim plerique modo faciunt : quæ pericula non subeunt, quot labores non suscipiunt, ut gloriam aliquam et celebritatem sermonis hominum consequantur? et venit unus Antonius, homo simplex et expertus litterarum, unus Franciscus, pauperculus et sacco indutus, gloriam fugiunt, honores spernunt, aurum ut lutum contemnunt, et brevi tempore majorem gloriam et splendorem apud homines consequuntur, quam illi omnes simul, qui eam tam ardentem dilexerunt et tam sollicitè quæsierunt. Quam multi eorum, qui urbes condiderunt, qui maxima prælia gesserunt, qui summis dignitatibus floruerunt, nunc se nominantur quidem, tametsi omnibus laboribus suis nihil aliud expectaverint, quam memoriam nominis sempiternam? Deinde pauci illi, quorum nomina in libris veterum nos legimus, quique clarissimi esse videntur, quam sunt, quæso, obscuri, si cum nostris sanctis hominibus conferantur? Quot Christianorum millia reperietis, qui nomen Socratis et Platonis nunquam audierunt? Quot vero, qui Julium Cæsarem et Alexandrum ne fuisse quidem sciunt? At nostros Petros et Paulos, Antonios et Franciscos totus orbis decantat; non est puer aut mulier, aut bubuleus, aut agricola, qui eos ignoret, et qui eorum signa et imagines non agnoscat. Profer imaginem Alexandri, vix ullus agnoscat : profer Apostoli Petri, omnes noverunt. Postremo, nos qui Philosophorum et imperatorum vitas et nomina legimus, cum eorum aliquando recordamur, quo tandem honore illos afficiamus? Certe nullò : at sanctorum hominum memoria cum tam eximia laude ad posteros transit, ut sonis et cantibus et omni celebritate ac veneratione suscipiatur.

Et quæ causa hujus discriminis est, nisi quod mundi sapientes gloriæ fundamenta super arenam posuerunt? Alii in libris gloriam suam ponebant : quid facilius comburitur quam liber? Alii in statuis, quid faci-

lius frangitur quam statua? Alii in ædificiis : quid facilius ruit quam ædificium? Aliqui in magnis opibus : at eæ nonne et a furibus diripiuntur, et a tineis consumuntur, et bello et incendio et aquarum eluvione, et aeris intemperie, et sexcentis aliis modis sepe numero pereunt? At nostri majores viri sanctissimi et sapientissimi super firmissimam petram fundamenta jecerunt, in fide, in charitate, in patientia, in castitate, in veris solidisque virtutibus, quæ nec a furibus diripiuntur, nec a tineis consumuntur, neque vetustate aut incendio pereunt, excellere et enitere, vere magni et præstantis animi esse putaverunt.

At si tanta est sanctorum gloria apud homines in terris, quanta erit apud Angelos in celo? Quis erit ille honor, cum nos Deus ipse commendabit? *Non enim qui seipsam commendat, ille probatus est, sed quem Deus commendat.* Qualis erit illa gloria, cum nos et amicos fideles coram Angelis suis Dominus confitebitur? Qualis vero illa, quam illustris, quam eximia, quam singularis, cum implebitur, quod in Apocalypsi legimus : *Qui vicerit, ait Dominus, dabo ei sedere mecum in throno meo, sicut et ego vici, et sedi cum Patre meo in throno ejus.* O gloria incredibilis! et quorum laborum, quorum dolorum, quorum certaminum non obliviscetur ii, qui in ipso Dei throno, ipsius Dei manibus se collocari videbunt? Et in die ultimi judicii qualis tandem illa gloria erit, quando coram omnibus hominibus, qui sunt, erunt, fuerunt, coram omnibus regibus et imperatoribus, coram omnibus Angelis et Dæmonibus, non solum animo gloriosi, sed etiam corpore immortali, inviolabili pulcherrimo, clarissimo, quibus præditi *Rapiemur in nubibus obviam Christo in aera*, et una cum ipso orbem terrarum primo judicabimus, deinde videntibus omnibus, partim congaudentibus, partim invidentibus, portas illas æternæ felicitatis ingrediemur. O gloria, gloria, merito exclamas, *Apostole Paule, Non esse condignas passionem hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis.* Merito, David sancte, gloria ista oculos tuos perstringit, cum ais : *Mihi autem nimis honorificati sunt amici tui Deus : nimis confortatus est principatus eorum.*

Sed veniamus nunc, si placet, ad alteram gloriæ significationem, qua divitias, potestatem, dignitatem atque alia id genus con-

tinere diximus, quibus homines gloriosi atque illustres efficiuntur : nam prior illa gloria, illa celebritas nominis, nihil est nisi umbra quædam, et tamquam cortex hujus veræ et internæ gloriæ beatorum. Et quam multa et infinita bona nomine celestis gloriæ significuntur omnia tamen ad duo capita noster Psalmus optissimè revocavit, ad æternitatem et felicitatem : *Glorificabo, inquit, eum.* Quomodo? *Longitudine dierum replebo eum.* Ecce nobis æternitatem; *Et ostendam illi salutare meum* : Ecce felicitatem.

Hæc sunt illa duo bona, quæ *Oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascenderunt, quæ præparavit Deus diligentibus se* : hæc illa sunt, quæ sola infinitum voluntatis humanæ desiderium explere et satiare possunt. Quid enim aliud appetit, quid querit omnis homo, nisi bonum sine fine? nisi vitam beatam et sempiternam. Et quod priora quidem illa verba æternitatem indicent, liquido ostendit, quod inest nobis infinitum vivendi desiderium; etiamsi enim quingentis aut nongentis annis ut Adam et Mathusalem viveremus non tamen adhuc essemus repleti : nulla enim dierum vel annorum longitudo aut multitudo replere non potest, nisi infinita. Qui igitur longitudo dierum se repleturum hominem pollicetur, quid aliud quam ipsam veram et omni fine carentem æternitatem pollicetur?

Sed quid æternitas atque immortalitas nobis prodesset, si semper miseri et calamitosi futuri essemus, qualem certe diabolum, et Angelos ejus, et omnes impios futuros minime dubitamus? Ideo vitam non solum æternam, sed etiam beatam et felicissimam nobis promittit, cum ait : *Et ostendam illi salutare meum* : ubi nomine salutaris, vel salutem, vel salvatorem intelligere possumus : nam et ostendet nobis Deus, hoc est, donabit, præstabit, exhibebit in illa die plenam et perfectam corporis et animæ salutem, et re vera etiam faciem illam divinam, et omni luce splendidiorem Salvatoris nostri Dei, *In quem desiderant Angeli prospicere*, in illa die nobis ostendet : quo munere nihil majus, nihil sublimius, nihil felicius vel dici, vel cogitari, vel desiderari potest. Non oculum, non terram, non aurum, non argentum, non aliquid creatum, sed ipse creator, summum et sempiternum bonum nobis promittitur : ibi demum mens humana sitim illam sciendi sedabit, cum ipsum fontem veritatis ante oculos habebit : ibi et voluntas humana con-

quiescet, cum eo bono fruatur, in quo cætera omnia bona tamquam in fonte et oceano bonorum omnium continentur: ibi sapientia Salamonis ignorantia quadam, et species Absalonis turpitudine quadam, et robor Sampsonis debilitas quadam apparebit. Ibi sancti homines *Lætabuntur, sicut qui lætantur in messe, sicut exultant victores capta præda*: et cum oculis dirigent in futurum, et aperte videbunt jam deinceps absque ullo fine omnia prospera et secunda se habituros, vitam sine morte, securitatem sine timore, saturitatem sine fastidio, pacem sine bello, ver perpetuum, serenitatem sempiternam, claritatem indeficientem, omnia bona sine ulla malis, o quam vehementer gaudebunt bonorum consiliis acquiescere? O quam suave tunc erit jejuniis et orationibus operam dedisse, miseris ac fallacibus delectationibus caruisse. O quam sapide tunc afflictiones videbuntur, quæ nunc tam insipide esse videntur. O quam dulcis et speciosus labor penitentiæ tunc apparebit, quem nunc ut asperum et amarum horremus: et longissima ætas Mathusalem brevissimum somnum fuisse videbitur: ibi videbimus quam inanes pompæ, quam pauperes divitiæ, quam obscuri honores, quam frivola voluptates, quam ridicula et puerilis gloria illa fuerit, quam hic tanti faciunt homines, ut pro ea vitæ discrimen millies adire non dubitent: ibi omnes intelligent, quod nunc intelligere non possunt, vel non volunt, quod Scripturæ divinæ toties clament: *Omnis caro fenum, et omnis gloria ejus tanquam flos feni.*

Quæ cum ita sint, audite, cur tanto labore quærimus paleas Ægypti, quibus terræ promissionis, quæ fuit lacte et melle, pene gratis offertur? Cur tanta aviditate bibimus aquas turbidas, quibus fontes vini et suavissimi ostenduntur? Cur frustra et fragmenta panis a Diabolo mendicamus, quibus regnum amplissimum a Deo proponitur, in quo est omne bonum? *Sardi audite*, ait Dominus per Isaiam, *et cæci intuemini ad videndum: quis cæcus; nisi servus meus? quis surdus, nisi ad quem nuntios meos misi? quis cæcus et*

surdus, nisi qui vitam istam miseram et brevem, quæ semper patitur foris pugnas, intus timores, tantum diligit, ut pro ea conservanda nihil non faciat: et vitam illam veram, vitam beatam, vitam eternam contemnit ac despicit? Si tantum invident homines regibus illis, qui multos annos, hoc est, triginta vel quadraginta regnaverunt; et beatos prædicant illos pontifices, qui annos quindecim aut viginti in apostolico throno sedere poterunt, nonne cæcus et surdus est, qui regnum illud, qui sedem illam non quærit, non ambit, non affectat, cum possit, in qua mille annos et ultra, sine ullo fine felicissime regnabit?

Et hæc de Psalmo, auditores, nonagesimo: qui quia, ut intellexistis, et summam dicam, continet quanta et quam singulariter ac singulari providentia Deus homines custodit, videlicet justos, quam sollicitè, quam benigne, quam amanter, quanta cura ac vigilantia eos de periculis eripere, et salvos atque incolumes conservare solet: Ecclesia Catholica, mater nostra sapientissima, non ignorans magnam esse artem ad nova munera impetranda gratam præcedentium memoriam, memorem se ostendere volens veterum beneficiorum, diebus singulis ad vesperam, cum laude atque actione gratiarum canit, quanta sibi ac filiis suis Deus ea die de cælo adjumenta præstiterit: ita novo et efficacissimo genere orationis facite petens; ut etiam nocte ac die sequente pari cura et providentia sibi adsit, seque in omnibus protegat ac defendat. Continet præterea Psalmus noster ea verba, quibus hostis humani generis liberatorem nostrum Christum aliquando tentavit, Ex quo illud consequitur ut cum a nobis Psalmus ille recitatur, tam nobis, quam hostibus singularis illius certaminis memoria refricetur: ac Dæmones quidem Christi victoriæ et suæ confusionis memoriam non ferentes fugiant, nos vero triumphum hodiernum Imperatoris nostri cum cantu et lætitia recensentes, ad fortius atque alacrius pugnandum accendamus.

FINIS CONCIONUM.

IN ANNIVERSARIO

B. ALOISII GONZAGÆ

E SOCIETATE JESU